

Odmah sam pomislila da ga posvojim. Pobjerala sam se, doduše, zlih jezika koji će, možda, reći da pravim nekakav spektakl, ali drukčije nije moglo biti. Isposlovala sam sve potrebne dokumente i za sebe i za njega i sada se on zove Tomislav Brajša. Ima već dvije godine i nije više onaj otprije. Potpuno je slijep, ali se prekrasno razvija: hoda, raste, lijep je, a počinje i govoriti...

Kod nas u domu rade dvije-tri časne sestre prije podne, a isto toliko i poslije podne. Sve se one mnogo žrtvuju, no jedna je stalno slobodna i stalno je tamo... A ja znam da bi dijete trebalo da ima stalno istu osobu kraj sebe. Sigurno! Ja to veoma dobro znam. I moja je ideja da mi stvorimo neko dječje selo (Kinderdorf, kako to kažu u Austriji) pa bi jedna žena imala petoro-šestoro takve djece u različitim dobima starosti pa da živi s njima od jutra do mraka... Uvijek! Tada bi se djeca mogla pravilnije razvijati.

U tom smo duhu već počeli raditi. Nadbiskup nam je dao u Oborovu župni dvor. Ondje se nalaze djeca različite dobi, i muška i ženska. Žive kao jedna obitelj. Za taj dnevni život, za svakidašnji trošak i za pomoć što je dajemo obiteljima i pojedincima dajemo od onoga što nam daju naši ljudi. Ali za gradnju kuće i za druge veće stvari to nam nije dovoljno...

(Upravo dok dajemo ovaj broj Života u tisak, saznajemo da je u Vugrovcu kod Zagreba otvorena Karitasova novoizgrađena kuća za napuštenu izvanbračnu djecu.)

Neda Brlić Mažuranić

DUH OBITELJI IVANE BRLIĆ MAŽURANIĆ

Kada treba da govorim o svojoj majci i o svojoj obitelji, o uspomenama iz svoga djetinjstva, prvo što mi pada na pamet jest ona sreća, ona ljepota, onaj osjećaj sigurnosti rasta u brojnoj obitelji. Moja mama imala je sedmero djece, od kojih sam ja bila najmlađa, tako da sam zapravo rasla još i s djecom mojih sestara. Jedna od njih imala je šestero, druga četvero djece, tako da smo imali osjećaj kao da se svi guramo oko mame poput onih žutih pilića koji se guraju oko kvočke, pa onda blaženo vire ispod krila, sretni što se griju na njezinoj toplini. Mama je mogla sve nas držati pod svojim krilima, a kraj toga još i masu drugih »žutokljunaca«, djecu naših rodaka, znanaca, kolegica koje su se skupljale u našoj kući. Tu je uvijek bilo sve puno života. Tu je vrilo. Mama je uvijek imala vremena za sve i uvijek je bila prije svega domaćica i majka. Njezino pisanje proizašlo je samo iz toga što su njezina djeca željela da čitaju.

Bila je mlada djevojka kad se udala, a udala se na 18. rođendan. Došla je u Brod i uz svoje prezime Mažuranić dobila i prezime po mužu, tako da se odsad nazivala Brlić-Mažuranić. Bila je mlada, krasna, zdrava žena, odrasla pod utjecajem etičke ličnosti djeda Ivana, koji je na nju veoma snažno djelovao. U Brodu je došla isto tako u kulturnu sredinu vrlo stare obitelji Brlićevih i ona se tu dalje razvija. Ali sada dolaze djeca, jedno dijete za drugim, bez predaha. I ona se potpuno predaje tom majčinstvu te kaže da ima osjećaj (to piše u svojoj autobiografiji) da nije za ženu da piše, već da je za nju da bude domaćica i majka. No postoji ipak i njezina velika želja za pisanjem, to akumulirano blago svakakvih dojmova i misli koji su u njoj i koji kao u leidenskoj boci jedva očekuju da izlete napolje. Njezina djeca, ta četica moje braće i sestara, koji su bili mnogo stariji od mene, najedanput odrastaju i dolaze do doba kad žele čitati. I sada, »koje li radosti i za mene«, piše ona, »moja djeca žele da čitaju! I sad mogu da im budem vodičem i na tom području te da njihove oči skrenem i na ona područja života koja želim da prva uoče i da ih nikada ne izgube iz vida.« I zato su te mamine »Priče«, »Priče iz davnine« i »Šegrt Hlapić« tako duboko etički, duboko moralni, jer su pisani iz srca majke koja je željela da to bude pouka njezinoj djeci, početak onoga etičkoga naziranja na svijet koje treba da kasnije u njima dozrije.

Ali mislim da je možda najjača, najveća mamina snaga pisanja bila u tome što kod nje uopće nema moraliziranja. Nikad nema ništa forsirano. Ona se kreće po tom najosjetljivijem području etike razigrano, raspjevano, razdragano, kao čovjek koji velikim, radosnim naporom volje drži svoju atmosferu čistom te u njoj vlada sreća. Ona se po području etike vlada kao kod svoje kuće. I zato te priče tako pjevaju. Zato one tako teku i zato su bile predložene i za Nobelovu nagradu, a mama je postala prvi ženski član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Slavili su je po cijelom svijetu. Prevodili su je još za njezina života, kao slavensku mitologiju, kao nešto zanimljivo za inozemstvo koje je poznavalo grčku i rimsku mitologiju, nordijske Sage, pa i Wagnerove opere koje su se koristile germanskom mitologijom, ali slavenska im nije bila poznata. I sada se te priče šire kao slavenska mitologija.

Ali ta žena, koja je — kako je Matoš rekao — bila »banica naše literature«, bila je zapravo u svojem srcu u prvom redu žena i majka. Iz njezinih je priča i pjesama izbijalo jako svjetlo koje nam je omogućavalo da neprestano hodimo ispravnim putem. Ožareni takvim svjetlom mi smo rasli tako da nam je svijet poslije svega izgledao malo grub i drukčiji nego li što smo ga očekivali. No ona nas je ipak dobro pripremila za život. Bila je daleko od toga da bude mekušasta s nama ili da nas samo mazi. Kao djevojka mama je bila veliki sportaš. Kad je oko Zagreba bio »zeleni kadar« ona je nosila u vinograd novce da se plaćaju radnici. Mi smo u Vrapču imali vinograd, a ona je išla onamo bez straha. U njihovoj obitelji bila je hrabrost nešto veliko. U svemu. A tako je i nas odgajala. Prije svega moralna hrabrost da čovjek uvijek ispovijeda svoje uvjerenje i da se nikad ne boji i ne stidi pred onima koji ga smatraju budalom zato što je moralno čist. Ona je uvijek s ponosom nosila kroz život tu svoju čistoću i ja mislim da je to bila jedna od njezinih najvećih karakteristika. A tako to nose i njezina djela.

Ja sam jedanput napisala nešto za djecu, odnosno za odgojitelje o tim maminim stvarima pa sam rekla da je ona proživila upravo sve ono što je napisala. No i da nije proživila život koji sve to potvrđuje, to bi još uvijek

bio vrijedan doprinos literaturi, i našoj i svjetskoj. I ništa više. A ovako je to doprinos svjetla u podsvijest djeteta, iz koje se kasnije onda može roditi ono najdragocjenije, da ono ima svoje Ja, koje je spremno da misli i na drugoga. I to što su te priče uspjele ugurati se u nastavni program naših škola, to je veliko dobro. Jer te priče su u svojoj biti duboko etičke, pa djeca imaju i dobivaju bazu o kojoj se može s njima razgovarati. Kad imam susrete po školama, ne moram im govoriti ništa što nastavnik ili direktor ne bi smio da čuje.

Kako je mama došla do svoje ideje o patuljcima, onih Malih u šumi Striborovoj, onih Domaćih...?

— Tamo je ta naša velika soba. Tko prođe kroz Brod, mora doći vidjeti tu našu kuću... Tamo je jedan stari kamin. Obitelj Brličevih je 250 godina na tom istom mjestu. Četvrt milenija mi smo već tamo. Ova kuća postoji već sto godina. Prije je bila jedna stara, koja je izgorjela. Dakle, tamo ima stari kamin. Kod nas je uvijek sve žvrgoljilo od djece, naše i naših prijatelja. Jedanput je ipak protiv običaja bilo tiho po noći. Ona je bila u spavaćoj sobi. I u toj velikoj blagovaonici, gdje je sada knjižnica, najedanput je začula nešto kao kuc, kuc... I mama se zapitala: tko je to? Nikakva odgovora. To se opet čulo. I ona ode tamo — vatra gori, tu su i iskre. Jedna borova cjepanica, koja je imala u sebi smole, pukne a iskre se digoše pod strop. Mama je baš u to vrijeme čitala slavensku mitologiju, o tim Domaćima koji žive u domaćem ognjištu. I kad je vidjela one »kapice« koje se tamo ljuljaju, one »sive brade« i »opančice« i one sjajne oči, pomislila je kakvu bi priču mogla splesti od toga... To je bilo u doba kad je moj brat bio na fronti, a »Priče« su izašle 1916. godine. To je bilo doba rata i ona je strašno strepila i molila se. Ja imam njezin molitvenik, pisan vlastitom rukom. To su njezine vlastite molitve, koje je ona napisala pa ih je kasnije evolvirala tokom cijeloga svoga života, kad je došla u Brod i osnovala obitelj, pa se za sve nas redom molila. Sve je to tako potresno! To će jedanput imati veliku vrijednost. Moli za moga brata na fronti i sada njoj, dakako, pada na pamet da bi to trebalo da bude povezano s majčinom ljubavi, jer joj je to tako blizu da to mora van iz nje. I tada nastaje ona priča »Šuma Striborova«, u kojoj je pokazala kako ta mati, makar se sin protiv nje okrenuo zbog te snahe-guje, njemu još uvijek oprašta. I, onda ono zadnje: sin moli Boga i majku da mu oprostite. Bog mu je oprostio. A majka? Nije mu ni zamjerila...!